

RAPORT PËRMBLEDHËS - MONITORIMI I KEQPËRDORIMIT TË BURIMEVE ADMINISTRATIVE

ZGJEDHJET LOKALE TË VITIT 2025 NË MAQEDONINË E VERIUT

Ky produkt u përgatit në kuadër të projektit për Institucione të qëndrueshme të Ballkanit për qeverisje demokratike dhe zgjedhje (BRIDGE), i financuar nga Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar me mbështetjen e Ambasadës Britanike në Shkup dhe Programit për mbështetje zgjedhore i bashkëpunimit zviceran në Maqedoninë e Veriut, zbatuar nga Fondacioni ndërkombëtar për sistemet zgjedhore (IFES). Përmbajtja e këtij produkti nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e donatorëve, projekteve ose zbatuesit(ve).

1. Konteksti dhe qëllimi i përmbledhjes – Zgjedhjet lokale u mbajtën në Maqedoninë e Veriut më 19 tetor 2025, me raundin e dytë të zgjedhjeve që u zhvilluan më 2 nëntor. Gjatë këtyre zgjedhjeve, monitorë të trajnuar nga dhjetë organizata të shoqërisë civile (OShC) kryen monitorimin e përdorimit të mundshëm të burimeve administrative (KBA) në një mostër të ndryshme prej 26 komuna. Kjo përmbledhje paraqet gjetjet kryesore, vëzhgimet analitike dhe përfundimet e përgjithshme nga monitorimi, të cilat u prezantuan fillimisht në [Raportin Paraprak të Monitorimit](#), dhe bazohet mbi një [raport përfundimtar](#) gjithëpërfshirës që konsolidon vëzhgimet e mbledhura gjatë periudhës paraelektorale, fushatës zyrtare, periudhës së heshtjes së fushatës dhe ditës(ve) së zgjedhjeve.

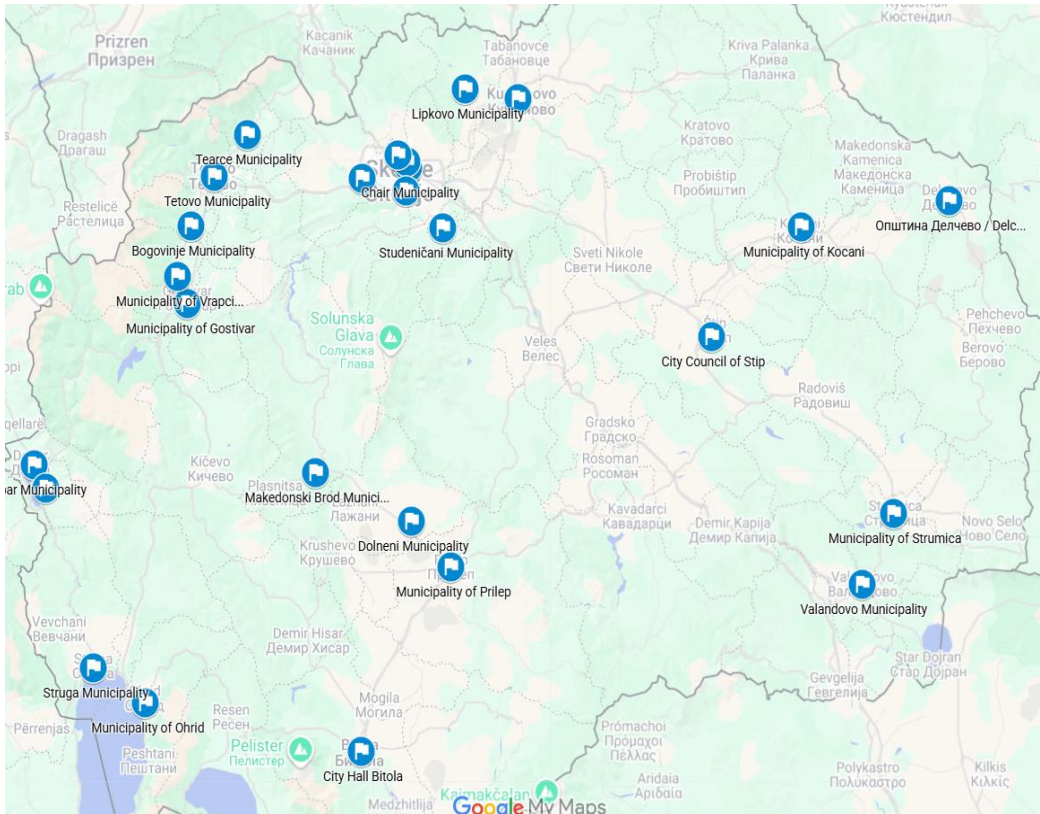

Figura nr.1 Harta e Maqedonisë së Veriut dhe 26 komunit e monitoruara

Qëllimi i kësaj përmbledhjeje është të ofrojë për vendimmarrësit, aktorët zgjedhorë, shoqërinë civile dhe publikun e gjerë një pasqyrë të qartë dhe të lehtë për t'u kuptuar mbi modelet kryesore të KBA-së, faktorët që i nxisin ato dhe ndikimin e tyre mbi integritetin e zgjedhjeve, pa hyrë në detaje të tepërta operative ose raste specifike. Si i tillë, kjo përmbledhje duhet të lexohet si një dokument plotësues i raportit të plotë, jo si zëvendësim i tij.

2. Konteksti dhe metodologjia

Initiativa e monitorimit u zbatoi si një përpjekje pilot me qëllim forcimin e mbikëqyrjes qytetare mbi KBA-në dhe kontributin në një diskutim publik më të bazuar në prova mbi ndarjen e shtetit dhe partisë gjatë zgjedhjeve lokale të vitit 2025. Nën udhëheqjen e Fondacionit ndërkombëtar për sistemet zgjedhore (IFES) – Maqedonia e Veriut, 70 monitorues të trajnuar nga 10 organizata të shoqërisë civile kryen vëzhgime në 26 komuna, të përzgjedhura në mënyrë që të pasqyronin ndryshimet gjeografike, politike dhe socio-ekonomike. Monitorimi u krye midis 15 shtatorit dhe 2 nëntorit 2025.

Metodologjia kombinonte vëzhgimin në terren, kërkimin dokumentar dhe pyetjet ndaj aktorëve të përfshirë. Fokusimi ishte në identifikimin e praktikave të dukshme dhe modeleve të përsëritura që mund të ofrojnë përfitim të padrejtë zgjedhor përmes përdorimit të detyrës publike, burimeve publike, ose autoritetit institucional.

Monitorimi nuk vlerësoi qëllimin ose ligjshmërinë individuale, as nuk kërkoi të ndërhynte në kohë reale ose të prodhonte prova për procedurat ligjore.

Duke pasur parasysh natyrën pilot të ushtrimit dhe fushëveprimin e tij të kufizuar, gjetjet duhen kuptuar si një përmbledhje e shkurtër dhe jo si një përshkrim i plotë ose përfaqësues i prevalencës së KBA-së.

Përkufizimi për KBA

Për qëllimet e këtij monitorimi, **KBA** i referohet **avantazhit të padrejtë** që mund të fitojnë kandidatët në zgjedhje përmes përdorimit të pozicioneve zyrtare ose qasjes në burime publike, duke përfshirë asete materiale, infrastrukturë institucionale, staf, dhe prestigjin e detyrës publike.

Figura nr 2 Afati kohor i monitorimit të procesit zgjedhor 2025

Figura nr 3 Faktorët strukturalë dhe kontekstual që formojnë rreziqet KAB

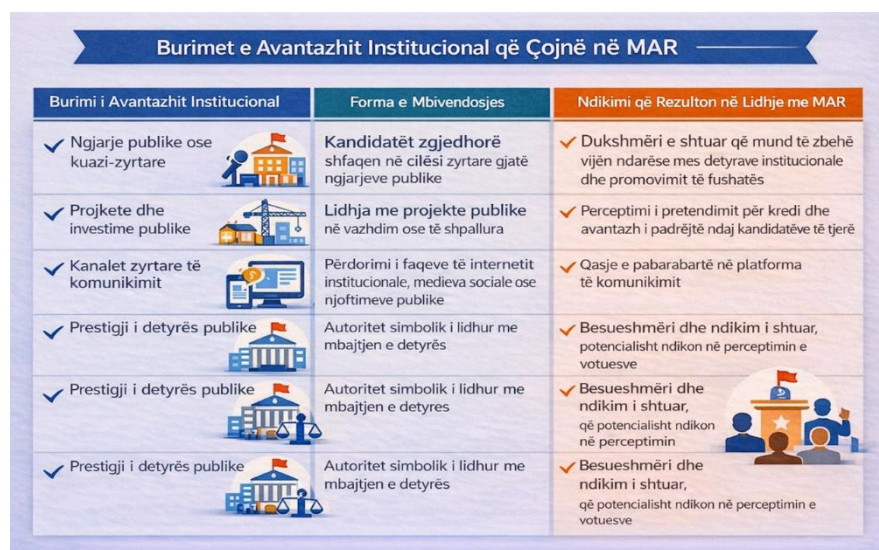

Figura nr. 4 Burimet e avantazhit institucional që çojnë në KBA

3. Modelet dhe faktorët kryesorë të KBA-së – 3.1 Në komunat e vëzhguara, shfaqjet e KBA-së ndryshonte në formë, dukshmëri dhe intensitet. Ato nuk ishin të kufizuara në një aktor të vetëm politik, rajon ose kontekst zgjedhor. Në vend të kësaj, monitorimi zbuloi se praktikrat e lidhura me KBA u formuan kryesisht nga faktorë strukturalë dhe kontekstualë, dhe jo nga incidente të izoluara ose modele uniforme në mbarë vendin.

3.2 Mbivendosja politike dhe institucionale:

Shtytësi më i qëndrueshëm i manifestimit të KBA-së ishte mbivendosja midis konkurrencës politike dhe autoritetit institucional. Kandidatët zgjedhorë të lidhur me pozicione publike në nivel lokal ose qendror ose që gëzojnë qasje në to u vunë re më shpesh duke përfituar nga format indirekte të avantazhit. Këto përfshinin:

- rritje të dukshmërisë përmes ngjarjeve publike ose gjysmëzyrtare,
- shoqata me projekte dhe investime publike,
- promovim përmes kanaleve zyrtare të komunikimit, dhe
- përfitim simbolik i nxjerrë nga prestigji i detyrës publike.

Avantazhet e tilla shpesh ishin të integruara në aktivitetet rutinore të qeverisjes, dhe jo të shfaqura përmes veprimeve të hapura ose qartë të paligjshme, gjë që i bën ato të vështira për t'u rregulluar dhe të sfiduara për t'u vlerësuar. Një dimension tjetër i rëndësishëm kishte të bënte me përafrimin ose mospërputhjen midis pushtetit politik lokal dhe atij qendror. Në komunat ku e njëjta forcë politike kishte pushtet si në qeverisjen lokale ashtu edhe në nivel qendror, shfaqjet

e KBA-së kishin tendencë të ishin më delikate.

Në kontrast, në komunat ku ekzistonte ndryshimi midis partive politike në qeverisjen lokale dhe atë qendrore, KBA-ja shfaqte dinamika më konkurruese, me aktorë politikë të ndryshëm që përpiqeshin të mobilizonin nivelet e pushtetit që kishin në dispozicion.

4. Përdorimi i burimeve publike dhe kapacitetit zyrtar në fushatë – 4.1 Ambiente dhe lokale publike: përdorimi i ambienteve

publike për qëllime të lidhura me fushatën rezultoi si praktika më shpesh e vëzhguar lidhur me KBA-në. Mbi 30% e ngjarjeve të monitoruara të fushatës u zhvilluan në ambiente publike, duke përfshirë shkolla, kopshte, qendra kulturore, salla sportive dhe ndërtesa komunale.

Figura nr. 5 Llojet e ambienteve publike të përdorura për fushata

Rreziqet e MAR ishin më të theksuara aty ku konkurrenca politike kryqëzohej me autoritetin institucional, në vend të aty ku ndodhnin shkelje të hapura.

Ndërsa kuadri ligjor lejon përjashtime të kufizuara nën kushte të caktuara, monitoruesit shpesh hasën vështirësi në verifikimin nëse përdorimi ishte i autorizuar përmes procedurave transparente dhe formale, nëse ishin paguar tarifat, ose nëse ishte siguruar qasje e barabartë. Në një numër të konsiderueshëm rastesh, objektet duket se janë siguruar falas ose pa dokumentacion në dispozicion të publikut, duke ngritur shqetësime në lidhje me trajtimin preferencial dhe konkurrencën e pabarabartë.

4.2 Përfshirja e zyrtarëve publikë: Zyrtarët e lartë të zgjedhur dhe të emëruar, veçanërisht ministrat, deputetët dhe kryetarët e komunave, ishin aktorët publikë më të dukshëm në kontekstet e fushatës. Përfshirja e tyre më së shpeshti mori formën e:

- fjalime dhe deklarata publike që mbështesin kandidatët,
- theksimi i arritjeve institucionale, ose
- lidhja në mënyrë të nënkuptuar të ofrimit të shërbimeve publike me suksesin zgjedhor.

Edhe pse monitoruesit vunë re praktika të mira, si zyrtarët që merrnin pushim për fushatë ose tregonin publikisht orarin e punës, nuk ishte gjithmonë e qartë ku përfundonte roli i tyre zyrtar dhe ku fillonte ai politik, sidomos kur aktivitetet përfshinin elementë të kombinuar të qeverisjes dhe fushatës.

Figura nr. 6 Përfshirja e nëpunësve publikë

4.3 Komunikimi online dhe përdorimi i rrjeteve sociale: Monitorimi identifikoi sfida të përsëritura lidhur me komunikimin online, veçanërisht përdorimin e llogarive të rrjeteve sociale të zyrtarëve publikë. Në mungesë të rregulloreve të qarta, shpesh ishte e vështirë të bëhej dallimi midis shprehjes private dhe komunikimit zyrtar praktik, veçanërisht kur këto llogari përdoroheshin rregullisht për të shpërndarë informacion mbi funksionet dhe arritjet publike. Ky boshllëk vazhdon të përbëjë një dobësi të rëndësishme për rreziqet lidhur me KBA-në.

Komunikimi i parregulluar online mbetet një cenueshmëri e dukshme për KBA, duke mundësuar përfitime të tërthorta pa mekanizma të qarta llogaridhënieje.

5. Heshtja zgjedhore dhe vëzhgimet në ditën e zgjedhjeve - Përafërsisht 72% e monitoruesve nuk raportuan asnjë aktivitet të lidhur me KAB gjatë heshtjes zgjedhore. Aty ku u vërejtën probleme, ato lidheshin kryesisht me fushatat e mbetura online, përfshirë publikimin ose shpërndarjen e përmbajtjeve promovuese në rrjetet sociale. Këto praktika përgjithësisht përshkruheshin si të izoluara dhe të rralla, jo sistematike.

Shkelje të tjera të mundshme si shfaqja e materialeve të fushatës në ambientet publike ose blerja e votave ishin të rralla dhe të kufizuara në raste individuale.

Dita(ët) e zgjedhjeve u vlerësuan si të administruara në mënyrë të rregullt dhe profesionale. Shumica e monitoruesve raportuan se procesi ishte plotësisht ose kryesisht i lirë nga praktikrat që minonin neutralitetin, drejtësinë ose ndarjen e shtetit dhe partisë.

Shqetësimet e izoluara përfshinin:

- grupet e individëve të mbledhur pranë qendrave të votimit,
- personat e lidhur me partinë që ndjekin në mënyrë joformale pjesëmarrjen e votuesve, dhe
- pretendime sporadike për blerje votash ose presion.

Këto vëzhgime nuk përbënin modele sistematike dhe në masë të madhe pasqyronin dinamika që tashmë ishin të pranishme gjatë periudhës së fushatës, më shumë sesa shfaqje specifike të KBA-së në ditën e zgjedhjeve.

6. Ndikimi mbi grupet më pak të përfaqësuara dhe grupet në rrezik - Monitorimi e shqyrtoi KBA-në përmes një qasjeje ndër-sektoriale të përfshirjes, me vëmendje të veçantë ndaj grave, personave me aftësi të kufizuara dhe komuniteteve jo-etnike maqedonase.

Nuk u gjetën prova të praktikave të KBA-së që synojnë qëllimisht këto grupe përmes presionit ose nxitjes së drejtpërdrejtë. Megjithatë, gjetjet theksuan se si KBA-ja kryqëzohet me pabarazitë ekzistuese:

- Gratë ishin dukshëm më pak të përfaqësuara në role të rëndësishme të fushatës dhe midis zyrtarëve publikë të vëzhguar që u angazhuan në sjellje jo neutrale.
- Për personat me aftësi të kufizuara, sfidat lidhen kryesisht me qasshmërinë dhe përfshirjen, më shumë sesa me praktika specifike të KBA-së.
- Në komunitetet jo-etnike maqedonase, fakti që punët publike dhe vizitat zyrtare zhvilloheshin dhe bëheshin shumë të dukshme gjatë fushatës zgjedhore u jepte atyre një domethënie të theksuar politike, edhe kur nuk kishte presion apo detyrim të hapur ndaj votuesve.

Dimensioni Gjiner

Gratë u vëzhguan rrallë si aktore në praktikrat që lidhen me KBA, ndërkohë përfaqësimi i tyre i ulët në fushatë dhe në pozicionet institucionale mbetet i theksuar.

Këto vëzhgime sugjerojnë se KBA mund të përforcojë pabarazitë strukturore në pjesëmarrje dhe dukshmëri, edhe kur nuk synojnë drejtpërdrejt grupet në rrezik.

7. KBA në lidhje me rolin e luajtur nga palët e treta

Figura nr. 7 Përfshirja e palëve të treta në fushatë

kontribuan në mënyrë pozitive duke nxjerrë në dritë praktika të dyshimta dhe duke rritur vetëdijen e publikut. Në përgjithësi, përfshirja e palëve të treta nuk përbënte një rrezik sistematik për KBA-në; megjithatë, gjetjet theksojnë dobësitë e vazhdueshme dhe nevojën për rregullim proporcional të aktiviteteve të fushatës nga palët e treta për të ruajtur integritetin zgjedhor.

8. Efektet më të gjera të monitorimit - Përtej dokumentimit të praktikave të lidhura me KBA, monitorimi kishte efekte pozitive sistematike. Në disa komuna, prania e monitoruesve u perceptua se kishte një efekt parandalues, duke inkurajuar një kujdes më të madh midis zyrtarëve publikë. Ndërveprimi i rregullt me aktorët institucionalë dhe publikun kontribuoi në rritjen e ndërgjegjësimit dhe dialogut rreth rreziqeve të KBA-së.

Përfshirja e palëve të treta në fushatë u monitorua brenda një fushëveprimi të kufizuar dhe eksplorues. Në shumicën e rasteve, nuk u identifikua ndonjë aktivitet i palëve të treta, ose monitoruesit nuk arritën të përcaktonin në mënyrë të besueshme lidhje të qarta ndërmjet palëve të treta, garuesve zgjedhorë dhe institucioneve publike, duke pasqyruar natyrën joformale dhe jotransparente të këtyre marrëdhënieve. Janë vëzhguar, aktorët e palëve të treta përfshinin media lokale, biznese lokale, grupe joformale komunitare, organizata të shoqërisë civile dhe, më rrallë, vende fetare ose kulturore. Këto raste ishin përgjithësisht të izoluar dhe nuk tregonin mbështetje sistematike ose të qëndrueshme të fushatës.

Media lokale, veçanërisht portalet online, ishin aktorët e palëve të treta më të shpeshtë që u vëzhguan. Në disa komuna, monitoruesit vëzhguan një mbulim selektiv ose të favorshëm në mënyrë jo proporcionale për kandidatët ose partitë e caktuara, shpesh i lidhur me varësinë financiare nga reklamat komunale ose me lidhje të perceptuara politike. Në të njëjtën kohë, media të pavarura dhe organizatat e shoqërisë civile

Figura nr. 8 Vlera e monitorimit qytetar

E rëndësishmja, iniciativa forcoi kapacitetin praktik të OSHC-ve pjesëmarrëse, duke siguruar përvojë praktike me mjete të strukturuar të vëzhgimit dhe duke kontribuar në zhvillimin e një baze të qëndrueshme të mbikëqyrjes qytetare.

9. Përfundime dhe reflektime për të

– Monitorimi i zgjedhjeve lokale të vitit 2025 konfirmon se KBA-ja në Maqedoninë e Veriut lidhet më pak me keqpërdorime të gjerë ose të hapura dhe më shumë me përparësi strukturore të integruara në marrëdhëniet politike dhe institucionale. Ndërsa zgjedhjet u vlerësuan kryesisht si konkurruese dhe të administruara mirë, zonat gri të vazhdueshme, veçanërisht në lidhje me përdorimin e ambienteve publike, kapacitetin zyrtar në fushatë dhe komunikimin online, vazhdojnë të paraqesin rreziqe për kushte të barabarta zgjedhore.

Duke shkuar përpara, gjetjet nënvizojnë rëndësinë e:

- rregullimit më të qartë dhe më të saktë në fushat kryesore të rrezikut të KBA-së,
- rritjes së transparencës në përdorimin e burimeve publike gjatë zgjedhjeve,
- investimeve të vazhdueshme në kapacitetin e monitorimit qytetar dhe mbikëqyrjen publike, dhe
- planifikimit të hershëm dhe realist për iniciativat e ardhshme të vëzhgimit të KBA-së
- masave për të mbështetur zbatimin,
- dukshmërisë dhe komunikimit lidhur me zbatimin, dhe
- mbështetje për mbikëqyrjen qytetare dhe rritjen e vetëdijes publike.

Figura nr. 9 Rekomandime për përmirësimin e rregullave të fushatës

Adresimi efektiv i KBA-së kërkon jo vetëm rregullim më të qartë dhe më të saktë në fushat kryesore të rrezikut, por edhe rritje të transparencës në përdorimin e burimeve publike gjatë periudhave zgjedhore. Përmirësimet ligjore dhe rregullatore duhet të shoqërohen me masa konkrete për të mbështetur zbatimin, një zbatim të dukshëm dhe të komunikueshëm mirë, si dhe përpjekje të vazhdueshme për të forcuar normat institucionale të paanshmërisë dhe llogaridhënies publike. Në këtë kontekst, investimi i vazhdueshëm në kapacitetin e monitorimit qytetar, mbikëqyrjen publike dhe ngritjen e vetëdijes mbetet thelbësor. Planifikimi i hershëm dhe realist për iniciativat e ardhshme të vëzhgimit të KBA-së do të sigurojë më tej që mbikëqyrja qytetare të vazhdojë të plotësojë mekanizmat formalë të mbikëqyrjes dhe të kontribuojë në mënyrë domethënëse në integritetin zgjedhor afatgjatë.